

รูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย

A MODEL FOR SOLVING MONKS' THAI FAITH CRISES BASED ON THE BUDDHIST DISCIPLINES (TRIPITAKA)

ภารดี พูลประภา เอี่ยมเจริญ*

Paradee Poonprapa Eiemcharoen

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่าง วิธีวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนไทย 2. เพื่อศึกษาหลักพระวินัยและกฎหมายเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ และ 3. ศึกษาและเสนอรูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย

จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยไว้เบื้องต้น จากการศึกษาพระวินัยปิฎก แล้วพบสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ 12 มีความสำคัญว่า “ภิกษุว่ายากสอนยาก ภิกษุอื่นห้ามไม่ฟัง สงฆ์สวดกรรมเพื่อจะให้ละข้อที่ประพฤตินั้น ถ้าไม่ละ ต้องสังฆาทิเสส” จึงเห็นว่า สามารถนำมาเป็นแบบแผนการลงโทษพระภิกษุผู้กระทำผิดพระวินัยแล้วไม่สำนึกผิดได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ เมื่อพุทธศาสนิกชนพบเห็นพระภิกษุรูปใดประพฤติดัดพระวินัยสิกขาบทใดๆ ก็ตาม หรือประพฤติอนาจารไม่เหมาะสมกับสมณเพศ ให้แจ้งไปที่วัดต้นสังกัดของพระภิกษุผู้ประพฤติดัดพระวินัยนั้น เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดนั้นจะต้องสืบหาข้อเท็จจริง หาก พบว่า เป็นความจริงตามที่มีผู้แจ้งมา ควรเรียกพระภิกษุผู้ประพฤติดัดพระวินัยนั้นมาพบ แล้วว่ากล่าวตักเตือนให้กลับตนมั่นคงในศีลของพระ หากท่านกลับตนได้ก็เป็นเรื่องที่น่ายินดี แต่ถ้าท่านยัง ประพฤติผิดซ้ำซาก ไม่ฟังคำตักเตือน เจ้าอาวาสก็ควรดำเนินการประชุมสงฆ์ในอุโบสถ ให้ภิกษุรูปหนึ่งผู้ฉลาดและสามารถ สวดสมณูภาสนา โดยทำเป็นจุดดุดกรรมวาจา คือ สวดญัตติหนึ่งครั้ง และสวด สมณูภาสนาสามครั้ง เมื่อสงฆ์สวดประกาศสมณูภาสนาจบครั้งที่สาม ภิกษุผู้ว่ายากสอนยากนั้นต้องอาบัติสังฆาทิเสสเพิ่มขึ้นอีก และจะต้องถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรมตามพระวินัย

คำสำคัญ: วิกฤติศรัทธา, พระสงฆ์, พระธรรมวินัย

ABSTRACT

Based on the mixed methods (both qualitative and quantitative researches), the purposes of this study, entitled “A Model for Solving Monks' Thai Faith Crises Based on the Buddhist Disciplines (Tripitaka)”, aimed to investigate factors on monks' Thai faith crises influencing Thai Buddhists' attitudes, the Buddhist orders (Vinaya) and laws of Mahathera Council related to solve Thai monks'

* อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

faith crises, as well as guidelines for solving Thai monks' faith crises based on the Buddhist disciplines (Tripitaka). The questionnaire related to restraint in accordance with the monastic disciplinary code, the purity of conduct as regards livelihood, pure conducts as regards the necessities of life, restraints in accordance with the monastic disciplinary code, and restraints of the senses or sense-control was all carried out for data analysis.

The findings of study revealed that according to the chapter 12 on Sanghadisesas with the statement "Monks were not allowed to listen other monks' praying on karma and did not follow its nevertheless, they finally behaved the worst conducts concerning Sanghadisesas." it was viewed that this rule could be forced for the monks' worse conducts. In addition, when Buddhists saw any monks who misbehaved with any Vinaya or obscenity, those monks' worse conducts were informed to their abbot being responsible for probing their monks' explicit guilt. It was, however, true that misbehaved monks would be warned for their stricter precepts whereas their bad conducts were not only blamed by abbots, but the syndicate discussion on monk's bad conducts held at a temple should be also called for punishment purposes. When the clever monks have prayed the Buddha doctrine for motion at the meeting and three times for the Somnupasana doctrine so-called "four verbal declarations", the misbehaved monks transgressed more their precepts were finally punished for the formal act of suspension (ùk-kàyp-nee-yá-gam).

Keywords: Faith Crises, Monks, The Buddhist Disciplines (Tripitaka)

บทนำ

ชาวพุทธมีพระรัตนตรัยเป็นสิ่งเคารพสูงสุด ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เพื่อยึดเป็นสรณะที่พึ่งที่ระลึกในการดำเนินชีวิต เมื่อแยกกล่าวเฉพาะ "พระสงฆ์" แล้ว พระสงฆ์เป็นองค์ประกอบหนึ่งของพระรัตนตรัย เป็นสถาบันหลักที่สำคัญยิ่งของพระพุทธศาสนา เป็นศาสนทายาทสายตรงของพระพุทธเจ้า เป็นผู้นำในบรรดาพุทธบริษัททั้ง 4 เหล่า กล่าวคือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกและอุบาสิกาในการรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกล มีความมั่นคงยั่งยืนตลอดไป ในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลงานการทำสังคายนาพระธรรมวินัยแต่ละครั้ง ถ้าหากไม่มีพระสงฆ์เป็นผู้ศึกษา ปฏิบัติ และสั่งสอนพระธรรมวินัยสืบต่อกันมา พระพุทธศาสนาก็คงสูญหายจากโลกเนิ่นนาน มนุษย์รุ่นหลังคงไม่มีโอกาสเป็นพุทธศาสนิกชนเข้าถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ พระพุทธเจ้าในประวัติศาสตร์ปรินิพพานไปแล้ว พระธรรมแม้จะมีอยู่คู่โลกทุกเมื่อ แต่มีเนื้อหาหลักซึ่งเป็นนามธรรม ยากที่คนจะรู้และเข้าใจแจ่มแจ้งด้วยลำพังตนเอง ยิ่งโลกุตตรธรรมแล้ว ถ้าปฏิบัติไม่ถูกต้องตามแนวทางแห่งพระพุทธพจน์ ก็ไม่มีหวังบรรลุได้ หากปราศจากพระสงฆ์ผู้ให้การสั่งสอนที่ถูกต้องพระพุทธและพระธรรมมีลักษณะเปรียบเสมือนสมบัติอันล้ำค่าที่ถูกเก็บในหีบที่ปิดไว้อย่างมิดชิด พระสงฆ์เท่านั้นที่ยังอยู่ใกล้ชิดกับคนทั่วไปเป็นรูปธรรมตลอดเวลา คนจะรู้จักพระพุทธและเรียนรู้พระธรรมได้ดี ต้องอาศัยพระสงฆ์เป็นผู้แนะนำชักจูงและส่งเสริม พระสงฆ์จึงเปรียบเสมือนคนเฝ้าประตูถือลูกกุญแจคอยเปิดคลั่งนำเอาพระธรรมมาบอกกล่าวแก่ประชาชน ถ้าขาดพระสงฆ์ คนก็ไม่ได้โอกาสรู้จักและเรียนรู้พระธรรม ตามประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนาจะ

เสื่อมสูญ ย่อมเสื่อมที่พระสงฆ์ก่อน¹ ในประเทศที่พระพุทธศาสนาเสื่อมโทรม ปรากฏว่าพระสงฆ์มีจำนวนน้อย และไม่ทำหน้าที่ของพระสงฆ์อย่างเต็มที่ในฐานะ “พุทธทายาทสายตรง” ชาวโลกได้อาศัยพระสงฆ์เป็นที่พึ่งที่ระลึกทั้งในด้านส่วนตัวและส่วนรวม ทั้งในด้านจิตใจ สติปัญญา และคุณภาพชีวิต ลักษณะต่างๆ ตามวิถีสังคมวัฒนธรรม เพราะพระสงฆ์คือแบบอย่างและแหล่งรวมแห่งความถูกต้องดีงาม พระสงฆ์ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสสรรเสริญ มีคุณสมบัติพิเศษ 9 ประการ คือ 1. สุปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว 2. อสุปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติตรงแล้ว 3. ญายปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติถูกทาง 4. สามิจิปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติสมควร 5. อาหุเนยโย เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ 6. ปาหุเนยโย เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ 7. ทักขิเนยโย เป็นผู้ควรแก่ทักษิณา 8. อัญชลีกรณีโย เป็นผู้ควรแก่อัญชลีกรรม 9. อนุตตรัง ปญญักเขตตัง โลกัสสะ

พระสงฆ์สาวกเหล่านี้ จึงเป็นปฎิภาห (ผู้รับ) ที่ยอดเยี่ยม เป็นที่ปลูกฝังความดีงามและเป็นที่รักษาไว้ซึ่งความดีงามทั้งปวง² พระสงฆ์เป็นผู้เสียสละเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคมมนุษย์ ภิกษุสงฆ์เป็นชุมชนที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งขึ้นตามหลักการและความมุ่งหมายที่ทรงกำหนดไว้เฉพาะเพื่อให้มีสภาพเกื้อกูลแก่การปฏิบัติที่มุ่งตรงจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา และการเผยแพร่ความดีงามที่เกิดจากการปฏิบัติเช่นนั้นให้กว้างขวางออกไป เพื่อประโยชน์ของชาวโลก³ สมดังพระพุทธพจน์เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าส่งสาวกชุดแรกออกไปประกาศพระพุทธศาสนาว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้ว จากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกท่านก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ พวกท่านจงเที่ยวจาริกเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกท่านอย่าได้ไปรวมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์ บริสุทธ์ สัตว์ทั้งหลาย จำพวกที่มีรูปคือ กิเลสในจักรขุณ้อยมีอยู่ เพราะไม่ได้ฟังธรรมย่อมเสื่อม ผู้รู้ทั่วถึงธรรม จักมี”⁴

ในปัจจุบัน ปัญหาการประพัตติผิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร เป็นปัญหาที่วิกฤติที่สุด เพราะพระภิกษุสามเณรเป็นตัวแทนของพระรัตนตรัย ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนานั้น ส่วนหนึ่งมาจากการประพัตติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร หากท่านเหล่านั้นประพัตติผิดต่อพระธรรมวินัยแล้ว ย่อมมีผลต่อศรัทธาของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาการประพัตติผิดพระวินัยของพระภิกษุสามเณรนั้น พอจะสรุปสาเหตุได้ดังนี้ คือ 1) พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาของสังคมไทยมีพื้นฐานทางครอบครัวแตกต่างกัน 2) มีระดับการศึกษาและสติปัญญาแตกต่างกัน 3) เหตุจูงใจในการบรรพชาและอุปสมบทแตกต่างกัน 4) การขอบรรพชาและอุปสมบท เป็นกระบวนการที่ทำได้ง่าย ไม่มีระเบียบในการปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกันในการพิจารณาและฝึกสอนให้การบรรพชาและอุปสมบท 5) พระอุปัชฌาย์ผู้มีอำนาจตามกฎหมายในการให้บรรพชาและอุปสมบท ไม่ได้อบรมสั่งสอนพระบวชใหม่ที่ตนบวชให้เท่าที่ควร มุ่งเน้นอดิเรกลาภอันเกิดจากผู้บวชเป็นหลัก จึงได้แต่ปริมาณ ไม่ได้คุณภาพตามต้องการ ควรมีมาตรการหรือมาตรฐานให้กับพระอุปัชฌาย์ทุกรูปได้นำไปเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่ 6) เจ้าอาวาสที่มีหน้าที่ดูแลอบรมสั่งสอน ไม่มี

¹ สยาม ราชวัตร, 2548, หน้า 97- 98.

² ม.ม. (ไทย) 12/74/66, อ.ญ. (ไทย) 22/179/301, อ.ญ. (ไทย) 22/10/423.

³ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พุทธธรรม, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542), หน้า 433.

⁴ วิ. มห. (ไทย) 4/32/39.

เวลานั้นเนื่องจากอำนาจต่างๆ เบ็ดเสร็จอยู่กับเจ้าอาวาสหมด อะไรๆ ก็อยู่กับเจ้าอาวาสหมด ทำให้เจ้าอาวาสไม่มีเวลาต่อการอบรมสั่งสอน เพราะภารกิจ ต่างๆ เบียดบังเอาเวลาไปหมด⁵

สภาพสังคมไทยปัจจุบัน ชาวเสียหายนี้อยู่เกี่ยวกับพระสงฆ์ มีปรากฏบ่อยขึ้น ทำให้พุทธศาสนิกชนที่มีศรัทธาไม่กล้าหรือพิจารณาไม่รอบด้าน ได้เสื่อมศรัทธาต่อพระสงฆ์ในภาพรวม หากพิจารณาเรื่องนี้จะพบว่า มี 2 ประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องพระสงฆ์ คือ 1) ความเสียหายด้านพฤติกรรมและการปฏิบัติส่วนตัวที่ไม่สวยงาม ไม่เหมาะสมแก่สมณภาวะ 2) ความเสียหายด้านหลักการหรือการตีความหลักธรรมที่ผิดไปจากพระธรรมวินัย

ปัญหาดังกล่าว เมื่อเกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ ย่อมทรงผลกระทบจิตใจของชาวพุทธไทย โดยเฉพาะได้สั่นคลอนศรัทธาของประชาชน เนื่องจากพวกเขามีศรัทธาในพระพุทธศาสนา แต่ไม่รู้จะเริ่มต้นที่ใด ส่วนมากเริ่มต้นวางศรัทธาของพระสงฆ์ เพราะเป็นรูปธรรมที่เห็นชัดก่อนอย่างอื่น พวกเขาได้ทุ่มเทพริศเงินทองชีวิตจิตใจ ลงไปในพระสงฆ์ที่เขาเลื่อมใสเป็นจำนวนมาก ที่สมหวังก็มี ที่ผิดหวังก็มาก โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงโด่งดังระดับผู้ใหญ่ ต่อมาเมื่อเรื่องอันเป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง หลายนคนเศร้า จริตเท็จอย่างไรไม่มีใครรู้แน่ นอกจากตัวท่านเองและผู้เกี่ยวข้องในกรณีนั้น แต่มันก่อให้เกิดความคลางแคลงใจสั่นคลอนศรัทธาของมหาชนต่อพระศาสนาอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพราะชาวพุทธเราส่วนมากยังเข้าไปไม่ถึงตัวแท้ของศาสนา คือ พระธรรมยังมองเห็นพระพุทธรูปและพระสงฆ์เป็นศาสนาอยู่ เนื่องจากยังไม่มั่นใจตัวศาสนาคือพระธรรม พอมีอะไรมากระทบกับส่วนที่เป็นสื่อของพระธรรม คือ พระสงฆ์ คนก็พลอยเสื่อมศรัทธาในพระศาสนาไปด้วย วิกฤติศรัทธาจึงเกิดขึ้นในใจของชาวพุทธทำให้ลังเลสับสนในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในพระสงฆ์ผู้ซึ่งชาวพุทธท่อมมาแต่เด็กและสั่งสอนกันต่อมาว่า เป็นกลุ่มชนผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วสั่งสอนผู้อื่นให้รู้ตาม“วิกฤติ” หมายถึง เวลา หรือเหตุการณ์เข้าขั้นอันตราย อยู่ระหว่างหัวเลี้ยวหัวต่อ ซึ่งจะไปทางดีหรือทางร้ายก็ได้ แต่ระหว่างช่วงวิกฤตินั้นจะเกิดความสับสนขึ้น

ปัญหาเกี่ยวกับพระสงฆ์ ถือเป็นปัญหาที่สำคัญของพระพุทธศาสนา เพราะถือเป็นสถาบันที่จะรักษาพระธรรมและถ่ายทอดหลักคำสอนให้แก่สังคม หากตัวพระสงฆ์เองไม่มีคุณภาพหรือไม่พร้อมด้วยวิชาและจรณะ กล่าวคือไม่มีความรู้ด้านแก่นแท้ของหลักพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา และไม่มีคุณสมบัติในข้อปฏิบัติที่น่าเลื่อมใสถูกต้องตามหลักพระวินัยแล้ว ก็จะเป็นจุดอ่อนตัวทำลายพระพุทธศาสนาเสียเอง

ปัจจุบัน การลงโทษแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระวินัยดังกล่าว จะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ คือกฏนิกคกรรม ตามกฏมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการลงนิกคกรรม⁶ นิกคกรรมตามความในข้อนี้ เป็นกรรมที่คณะสงฆ์กระทำแก่พระภิกษุผู้ละเมิดพระวินัยแล้วไม่สำนึกผิด โดยการลงนิกคกรรมนั้นต้องเป็นไปตามพระธรรมวินัย⁷

จากปัญหาการละเมิดพระธรรมวินัยและกระบวนการลงนิกคกรรมแก่พระภิกษุผู้ละเมิดพระวินัยดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า มหาเถรสมาคมควรออกกฏมหาเถรสมาคม ให้วัดที่มีพระภิกษุจำพรรษา 5 รูปขึ้นไป ทุกแห่ง จัดประชุมสงฆ์ในวัดของตน คัดเลือก แล้วประกาศแต่งตั้งพระภิกษุรูปหนึ่งให้เป็นผู้คุมกฏนิกคกรรมตามพระธรรมวินัย มีหน้าที่ยื่นฟ้องและเสนอกฏนิกคกรรมข้อใดข้อหนึ่งต่อพระสงฆ์ในวัดนั้น เมื่อ

⁵ พระมหาบุญไทย ปุณฺณมโน, พระพุทธศาสนากับปัญหาที่ท้าทายในปัจจุบัน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.cybervanaram.net, [8 ก.ค.2560].

⁶ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม 66 ตอนพิเศษ วันที่ 25 ธันวาคม 2521.

⁷ กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2542), หน้า 26.

ทราบว่า มีพระภิกษุในวัดรูปใดรูปหนึ่งกระทำผิดวินัยร้ายแรง หรือเป็นการกระทำที่นำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธาของประชาชน โดยให้พระสงฆ์ในวัดนั้นๆ บริหารจัดการกันเอง แบบสมาชิกดูแลควบคุมกันเองภายในครอบครัว ส่วนวัดที่มีพระภิกษุน้อยกว่า 5 รูป ให้เป็นภาระของเจ้าคณะตำบลเขตปกครองวัดนั้น ต้องเข้ามาดำเนินการเช่นเดียวกัน รูปแบบดังกล่าว จะเป็นการให้ภิกษุแต่ละรูปในวัดคอยดูแลซึ่งกันและกัน และจะช่วยขัดขวางที่ไม่ดี ไม่ให้กระจายไปสู่สังคมด้วย เหมือนกับธนัญชัยเศรษฐีสอนบุตรไว้ว่า⁸ “ไฟในอย่านำออก ไฟนอกอย่านำเข้า”

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการใช้กระบวนการนิคคหกรรมตามพระธรรมวินัยลงโทษแก่พระภิกษุผู้ประพฤติผิดพระธรรมวินัยในฐานความผิดต่างๆ อันเป็นสาเหตุให้ชาวพุทธเกิดวิฤติศรัทธาในพระสงฆ์ จึงได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการแก้ไขวิฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย” ในด้านปาฏิโมกขสังวรศีล ด้านอินทรีสังวรศีล ด้านอาชีวปริสุทธศีลและด้านปัจจัยสันนิสิตศีล โดยหวังว่างานวิจัยนี้ จะเป็นแนวทางปฏิบัติของผู้เกี่ยวข้องกับการแก้ไขวิฤติศรัทธาในพระสงฆ์ และจะเป็นปทัฏฐานแห่งภิกษุทั้งหลาย เพื่อการฝึกฝนตนให้เป็นไปตามหลักไตรสิกขา และปฏิบัติหน้าที่ตามพระธรรมวินัยต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งวิฤติศรัทธาในพระสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนไทย
2. เพื่อศึกษาหลักพระวินัยและกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับการแก้ไขวิฤติศรัทธาในพระสงฆ์
3. เพื่อศึกษาและเสนอรูปแบบการแก้ไขวิฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง รวมจำนวนทั้งสิ้น 106,584 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มที่ใช้แบบสอบถาม ได้แก่ ประชาชนที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ได้มาโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน⁹ ด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ ได้กลุ่มตัวอย่าง 384 คน

⁸ มหามกุฏราชวิทยาลัย, **ธมมปทฎฐกถา** (ตติโย ภาค), พิมพ์ครั้งที่ 31, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2553), หน้า 57.

⁹ Robrt. V. Krejcie and Earyle W. Morgan, **Educational and Psychological Measurement**, 1970, pp. 608-609.

2.2 กลุ่มที่ใช้แบบสัมภาษณ์ ได้แก่ ประชาชนที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ได้มาโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ทำงานด้านพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 4 รูป 2) พระนิสิตสาขาพระพุทธศาสนา ระดับปริญญาตรี จำนวน 1 คน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นประธานหมู่บ้าน จำนวน 1 คน 4) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นประชาชนทั่วไป จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 8 รูป/คน

2.3 กลุ่มที่จัดกิจกรรมเสวนา ได้แก่ ประชาชนที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ได้มาโดยนิมนต์/เรียนเชิญ พระสังฆาธิการ ผู้นำชุมชน นิสิตสาขาพระพุทธศาสนา และประชาชนผู้มีความรู้ในกิจการพระพุทธศาสนา จำนวน 40 รูป/คน

3. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และผลจากกิจกรรมกลุ่มเสวนา

3.1 ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และขั้นตอนการจัดกิจกรรมกลุ่มเสวนา เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยแห่งวิกฤตศรัทธาในพระสงฆ์ หลักพระธรรมวินัยและกฎนิคหกรรมสำหรับใช้แก้ไขวิกฤตศรัทธาในพระสงฆ์ และรูปแบบแก้ไขวิกฤตศรัทธาในพระสงฆ์

3.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการให้มีการตรวจสอบในส่วนที่เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

- 1) ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้ว
- 2) หาความเที่ยงตรงโดยการนำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความเห็นชอบ
- 3) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับกับ 0.9242
- 4) นำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ฉบับที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์เป็นฉบับที่จะใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเองจากกลุ่มตัวอย่าง ในช่วงเดือนมีนาคม – เมษายน 2560 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 1) นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลที่เป็นความคิดเห็น จากกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนดไว้
- 2) นำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง ตามรายชื่อและจำนวนที่กำหนดไว้ 20 คน จากนั้น ดำเนินการสัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
- 3) จัดกิจกรรมกลุ่มเสวนา ระดมความคิดเห็น จากกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมเสวนา แล้วรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4) เก็บรวบรวมข้อมูลจนครบจำนวนที่กำหนดไว้ และตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ รวมทั้งข้อมูลจากกลุ่มเสนาเพื่อนำมาวิเคราะห์หารูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ ตามพระธรรมวินัยต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการจัดกิจกรรมกลุ่มเสนา มาวิเคราะห์โดยประมวลข้อมูล และใช้สถิติการวิจัยทางสังคมศาสตร์เชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยดำเนินการ ดังนี้

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยแห่งวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนไทย ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้แก่พุทธศาสนิกชนทั้งที่เป็นพระภิกษุและคฤหัสถ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 384 รูป/คน เพื่อถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแห่งวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนไทยแล้วดำเนินการวิเคราะห์ พบว่า

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยแห่งวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนไทย ด้านปาฏิโมกขสังวรศีล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การมีพฤติกรรมกับผู้หญิงที่ส่อไปในทางชู้สาว ($\bar{X} = 3.62$) รองลงมา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การแสดงความห้าวห้าว ไม่ยอมปฏิบัติตามมติของคณะสงฆ์ โดยเห็นว่า ตนเองมีผู้ใหญ่ให้การสนับสนุนในตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ เป็นต้น ($\bar{X} = 3.46$) ส่วนความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การอยู่หรือเดินทางกับผู้หญิงเพียงสองต่อสอง ($\bar{X} = 3.08$)

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยแห่งวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนไทย ด้านอินทริยสังวรศีล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การใช้เครื่องมือสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต และเฟสบุ๊ค เป็นต้น ในที่สาธารณะ ($\bar{X} = 3.77$) รองลงมา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การดูหนัง หรือฟังเพลง ($\bar{X} = 3.57$) ส่วนความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การพูดด้วยคำไม่สุภาพ ตลกคะนอง ($\bar{X} = 3.24$)

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยแห่งวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนไทย ด้านอาชีวะปริสุทธศีล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การทำเครื่องรางของคลั่งในเชิงพาณิชย์ ($\bar{X} = 3.51$) รองลงมา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การเสี่ยงโชคด้วยการซื้อหวยใต้ดิน ($\bar{X} = 3.49$) ส่วนความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การรับจ้างจัดดอกไม้ในงานต่างๆ ($\bar{X} = 3.10$)

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยแห่งวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนไทย ด้านปัจจัยสันนิสิตศีล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การใช้สิ่งอำนวยความสะดวก ดุจเดียวกันกับคหบดี ($\bar{X} = 3.36$) รองลงมา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การพักอาศัยอยู่ในอาคารที่หรูหรา กว้างใหญ่ ดุจผู้ร่ำรวย ($\bar{X} = 3.30$) ส่วนความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การฉันอาหารที่ชาวบ้านไม่นิยมบริโภค ($\bar{X} = 2.93$)

ผลการวิเคราะห์หลักธรรมวินัยและกฎนิคกรรมของมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้แก่พุทธศาสนิกชนทั้งที่เป็นพระภิกษุและคฤหัสถ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 384 รูป/คน เพื่อถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัยและกฎมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัยและกฎมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ ด้านปาฏิโมกขสังวรศีล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ วิธีการให้พ้นไปจากสมาชิกภาพของหมู่คณะ น่าจะเป็นมาตรการที่สงฆ์นำไปใช้ลงโทษภิกษุผู้มีพฤติกรรมดื่มสุรา หรือเสพสิ่งเสพติดที่ผิดกฎหมาย ($\bar{X} = 3.96$) รองลงมา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ วิธีการให้พ้นไปจากหมู่คณะหรือสังกัด น่าจะเป็นมาตรการที่สงฆ์นำไปใช้ลงโทษภิกษุผู้มีพฤติกรรมกับผู้หญิงที่ส่อไปในทางชู้สาว ($\bar{X} = 3.82$) ส่วนความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ วิธีการแสดงความรังเกียจไม่สนทนาหรือร่วมกิจกรรมด้วย น่าจะเป็นมาตรการที่สงฆ์นำไปใช้ลงโทษภิกษุผู้มีพฤติกรรมหว่านล้อม ไม่ยอมปฏิบัติตาม ธรรมเนียมของคณะสงฆ์ ($\bar{X} = 3.51$)

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัยและกฎมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ ด้านอินทริยสังวรศีล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ วิธีการว่ากล่าวตักเตือนให้รู้จักตั้งสติกำหนดให้รู้ทันสิ่งที่ปรากฏ แล้วปรับตนให้มีขันติธรรม มิเช่นนั้น จะไม่ได้รับความไว้วางใจให้ร่วมกิจกรรมกับหมู่คณะ น่าจะเป็นมาตรการที่สงฆ์นำไปใช้ลงโทษภิกษุผู้มีพฤติกรรมฟุ้งซ่าน ควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ พุดจาในสิ่งที่ไม่เป็นมงคล ($\bar{X} = 3.81$) รองลงมา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ วิธีการว่ากล่าวตักเตือนหรือภาคทัณฑ์ น่าจะเป็นมาตรการที่สงฆ์นำไปใช้ลงโทษภิกษุผู้มีพฤติกรรมพุดหยาบถกกับผู้หญิง ($\bar{X} = 3.80$) ส่วนความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ วิธีการว่ากล่าวตักเตือนให้รู้จักสำรวมในการพุดให้เหมาะสมกับสถานภาพของตน หากไม่ปฏิบัติ จะต้องออกไปจากสังกัด น่าจะเป็นมาตรการที่สงฆ์นำไปใช้ลงโทษภิกษุผู้มีพฤติกรรมไม่สำรวมในการพุด พุดไม่สุภาพ หรือตลกคะนอง ($\bar{X} = 3.61$)

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัยและกฎมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ ด้านอาชีวนิยาสังวรศีล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ วิธีการคาดโทษ หากละเมิดคำสั่งผู้ปกครองจะถูกขับไล่ออกจากองค์กร น่าจะเป็นมาตรการที่สงฆ์นำไปใช้ลงโทษภิกษุผู้มีพฤติกรรมการออกไปเร่ไร่นอกวัดโดยไม่ได้รับอนุญาต ($\bar{X} = 3.97$) รองลงมา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ วิธีการขับไล่ให้ออกไปจากการเป็นสมาชิกของหมู่คณะ น่าจะเป็นมาตรการที่สงฆ์นำไปใช้ลงโทษภิกษุผู้มีพฤติกรรมทำเครื่องรางของคลั่งในเชิงพาณิชย์ ($\bar{X} = 3.70$) ส่วนความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ วิธีการปลดออกจากตำแหน่งหรือตัดสิทธิ์ที่ตนควรได้รับ น่าจะเป็นมาตรการที่สงฆ์นำไปใช้ลงโทษภิกษุผู้มีพฤติกรรมทำเทียนบูชาเพื่อจำหน่าย ($\bar{X} = 3.35$)

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัยและกฎมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ ด้านปัจจัยสันนิสิตศีล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ วิธีการใช้บทบัญญัติที่มีอยู่ บังคับให้สมาชิกปฏิบัติตามเงื่อนไขในด้านที่พิกอาศัย มิเช่นนั้น จะถูกขับออกจากหมู่คณะ น่าจะเป็นมาตรการที่สงฆ์นำไปใช้ลงโทษภิกษุผู้มีพฤติกรรมการพักอยู่ในอาคารที่กว้างใหญ่ หุรรหา ดุจผู้ร่ำรวย ($\bar{X} = 3.64$) รองลงมา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ วิธีการตัดสิทธิ์การมีส่วนร่วมแก่ผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ น่าจะเป็นมาตรการที่สงฆ์นำไปใช้ลงโทษภิกษุผู้มีพฤติกรรมในการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก ดุจเดียวกับคหบดี ($\bar{X} = 3.60$) ส่วนความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ วิธีการสั่งการให้อาศัยอยู่ในที่พักที่เป็นไปตามระเบียบ มิเช่นนั้น จะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์จาก

การพักอาศัยนั้น น่าจะเป็นมาตรการที่ส่งผลนำไปใช้ลงโทษภิกษุผู้มีพฤติกรรมพักจำพรรษาในสถานที่มิใช่วัด และมีชีสำนักสงฆ์ ($\bar{X} = 3.44$)

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการแก้ไขวิกฤตศรัทธาในพระสงฆ์ ตามพระธรรมวินัย

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้แก่พุทธศาสนิกชนทั้งที่เป็นพระภิกษุและคฤหัสถ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 384 รูป/คน เพื่อถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการแก้ไขวิกฤตศรัทธาในพระสงฆ์ ตามพระธรรมวินัย แล้วดำเนินการวิเคราะห์ พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับรูปแบบการแก้ไขวิกฤตศรัทธาในพระสงฆ์ ตามพระธรรมวินัย ด้านปฎิโมกขสังวรศีล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ เมื่อทราบว่าภิกษุในปกครองมีพฤติกรรมกับผู้หญิงที่ส่อไปในทางชู้สาว เจ้าอาวาสต้องสอบถามข้อเท็จจริง หากผิดต้องลงโทษตามฐานความผิดที่พระวินัยบัญญัติไว้ ($\bar{X} = 4.37$) รองลงมา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เมื่อทราบว่า ภิกษุใดดื่มสุรา หรือเสพสิ่งเสพติดที่ผิดกฎหมาย คณะสงฆ์ต้องลงโทษภิกษุนั้น ด้วยการให้สละสมณเพศตามกฎหมายเถรสมาคม ($\bar{X} = 4.15$) ส่วนความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เมื่อทราบว่า ภิกษุใดฉันอาหารในยามวิกาล อย่างเปิดเผยเสมอๆ คณะสงฆ์ต้องลงโทษภิกษุนั้นด้วยการขับออกจากวัดหรือขับออกจากหมู่สงฆ์ (ปัพพาทนียกรรม) ($\bar{X} = 3.73$)

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับรูปแบบการแก้ไขวิกฤตศรัทธาในพระสงฆ์ ตามพระธรรมวินัย ด้านอินทริยสังวรศีล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เมื่อทราบว่า ภิกษุใดพูดหยอกล้อกับผู้หญิง คณะสงฆ์ต้องว่ากล่าวตักเตือน หากเขายังไม่สำรวมอีก ให้ถือว่าเป็นผู้ว่ายากสอนยาก ต้องลงโทษเธอด้วยการปรับอาบัติตามทัฬหีวินัยบัญญัติไว้ หรือให้เธอออกไปจากหมู่สงฆ์ ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เมื่อทราบว่าภิกษุใดมักดูหนังฟังเพลงอย่างเปิดเผย เจ้าอาวาสหรือผู้ปกครองของภิกษุนั้นต้องแนะนำให้เธอละพฤติกรรมนั้น หากไม่เอื้อเพื่อคำแนะนำ ให้ขับไล่เธอออกจากวัด (ปัพพาทนียกรรม) ($\bar{X} = 3.83$) ส่วนความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เมื่อทราบว่าภิกษุใดมักคลุกคลีกับคฤหัสถ์โดยการรับใช้ คณะสงฆ์ต้องว่ากล่าวตักเตือนให้เธอละพฤติกรรมนั้น หากไม่รับคำตักเตือน ให้ขับเธอออกจากหมู่คณะ (อุกเขปนียกรรม) ($\bar{X} = 3.65$)

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับรูปแบบการแก้ไขวิกฤตศรัทธาในพระสงฆ์ ตามพระธรรมวินัย ด้านอาชีวะปริสสุทธีศีล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เมื่อทราบว่าภิกษุใดออกไปเรียไรนอกวัดโดยไม่ได้รับอนุญาต คณะสงฆ์ต้องขับไล่ภิกษุนั้นออกไปจากหมู่สงฆ์ ($\bar{X} = 3.98$) รองลงมา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เมื่อทราบว่าภิกษุใด มักเสี่ยงโชคด้วยการซื้อหวยใต้ดิน เป็นประจำ คณะผู้ปกครองต้องลงโทษภิกษุนั้นด้วยปัพพาทนียกรรม ทำให้เธอพ้นไปจากคณะสงฆ์ เพราะเป็นการละเมิดกฎหมายแผ่นดิน ($\bar{X} = 3.78$) ส่วนความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เมื่อทราบว่าภิกษุใดรับจ้างจัดดอกไม้ในงานต่างๆ อันเป็นการแสวงหาทรัพย์ที่ไม่ควรแก่ภิกษุ คณะสงฆ์ต้องสั่งห้ามภิกษุนั้น หากยังฝ่าฝืน ต้องลงโทษเธอด้วยการขับออกไปจากหมู่สงฆ์ ($\bar{X} = 3.57$)

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับรูปแบบการแก้ไขวิกฤตศรัทธาในพระสงฆ์ ตามพระธรรมวินัย ด้านปัจจัยสันนิสิตศีล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เมื่อทราบว่าภิกษุใดอยู่ในอาคารที่รุกรากว้างใหญ่ดูผู้ร่ำรวย เจ้าอาวาสต้องเตือนพระภิกษุนั้นให้คำนึงถึงพระวินัยบัญญัติที่เกี่ยวกับที่พักอาศัยของภิกษุ หากเธอไม่เอื้อเพื่อ ให้ปรับโทษเธอตามพระวินัย ($\bar{X} = 3.93$) รองลงมา เมื่อทราบว่าภิกษุใดใช้ยารักษาโรคที่ผสมสุรา หรือสิ่งเสพติดที่ผิดกฎหมาย เจ้าอาวาส ต้องตักเตือนภิกษุนั้นให้พิจารณาใช้ยารักษาโรคตามที่พระวินัยบัญญัติไว้ หากเธอไม่ปฏิบัติตาม ต้องสั่งให้เธอสละสมณเพศ ($\bar{X} = 3.86$) ส่วนความคิดเห็นที่มี

ค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เมื่อทราบว่ภิกษุใดมักฉันอาหารที่ชาวบ้านไม่นิยมบริโภค โดยไม่มีความจำเป็น เจ้าอาวาสต้องตักเตือนเธอให้ฉันอาหารตามพระวินัย หากเธอไม่ฟังคำตักเตือน ให้ขับเธอออกไปจากวัด โทษฐานเป็นภิกษุหัวดี ($\bar{X} = 3.59$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนไทย ตามพระธรรมวินัย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยในข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับสูงสุด ได้ดังนี้

ประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยแห่งวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนไทย ด้านปาฏิโมกขสังวรศีล พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสูงสุด อยู่ในระดับมาก คือ การมีพฤติกรรมกับผู้หญิงที่ส่อไปในทางชู้สาว ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า การภักของพระภิกษุก็คือการฝึกตนให้ออกห่างจากกามคุณ 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียง และโผฏฐัพพะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ หากครอบงำความรู้สึกของพระภิกษุแล้ว จะผลักดันท่านให้ห่างไกลจากสมณธรรม คือ มรรคผลตามพุทธประสงค์ที่พระพุทธเจ้าให้กุลบุตรเข้ามาบวช ดังนั้น ผู้หญิงจึงนับว่าเป็นอันตรายต่อการประพฤติพรหมจรรย์ของพระภิกษุ และอาจเป็นเหตุให้พระภิกษุผู้คลุกคลีถึงขั้นศีลวิบัติได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อความตอนหนึ่งใน **พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิคาย มัชฌิมปัณณาสก์** ว่า “ภิกษุที่ยังมีความปรารถนารักใคร่ต่อผู้หญิงอยู่ พระพุทธเจ้าทรงเปรียบเทียบกับภัยที่เกิดจากปลาร้าย”¹⁰ เช่นนี้ จึงเป็นปัญหาที่สำคัญที่ทำให้ภิกษุต้องลาสิกขาสิกขาออกไปเป็นคฤหัสถ์เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ได้นาน

ประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยแห่งวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนไทย ด้าน อินทริยสังวรศีล พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสูงสุด อยู่ในระดับมาก คือ การใช้เครื่องมือสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต และเฟสบุ๊ค เป็นต้น ในที่สาธารณะ ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเคยพบเห็นภิกษุใช้โทรศัพท์มือถือเล่นไลน์ อินเทอร์เน็ต และเฟสบุ๊คในที่สาธารณะ เหมือนกับฆราวาสทั่วไป ดูแล้วมีพฤติกรรมเหมือนชาวบ้าน ไม่งดงามตามสมณสาธูป ทำให้รู้สึกหมดความเลื่อมใสในพระภิกษุรูปนั้น ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ **พระราชธรรมนิเทศ** ที่กล่าวว่า “จิตของบุคคลที่ประกอบกับกิเลสนั้นอุปมาเหมือนขึ้นเนื้อปลา เวลาถูกแมลงวันหยอดไข่ก็พร้อมที่แพร่เชื้อเป็นหนอนหรือเปื่อยเน่าไป แต่ว่าไข่แมลงวันนั้นไม่ใช่ว่าจะหยอดในอะไรแล้วต้องเป็นหนอนทุกคราวไป ถ้าหากว่าไปหยอดไข่อยู่ในหิน ในไม้ เป็นต้น ไม่มีเชื้อเน่าอยู่จะหยอดอย่างไร ไข่เหล่านั้น ก็ตายหมด วัตถุคามจึงเปรียบเหมือนไข่แมลงวัน กิเลสนั้นเปรียบเหมือนเชื้อเน่าที่อยู่ในปลา”¹¹

ประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยแห่งวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนไทย ด้านอาชีวะ - ปริสุทธศีล พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสูงสุด อยู่ในระดับมาก คือ การทำเครื่องรางของขลังในเชิงพาณิชย์ ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า พระภิกษุผู้ทำเครื่องรางของขลังเป็นคนเห็นแก่เงิน เป็นคนหลอกลวง และการทำเครื่องรางของขลัง ก็จัดได้ว่าเป็นมิจฉาชีพ ผิดสมณวิสัย และเงินที่ได้มาจากการขายเครื่องรางของขลังนั้น ก็ไม่เคยนำไปเสียสละตามกฎหมายบ้านเมือง เข้าข่ายเลียงภายี ซึ่งพฤติกรรมเช่นนี้อาจทำให้พินสภาวะแห่งสมณะได้ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ**พระธรรมกิตติวงศ์** (ทองดี สุรเตโช) ที่กล่าวว่า “ความอยากได้ เป็นกิเลสอย่างหนึ่งในบรรดากิเลสใหญ่ 3 อย่าง คือ โลภะ โทสะ และโมหะ โลภะเกิด

¹⁰ ม.ม. (ไทย) 13/161-162/182.

¹¹ พระราชธรรมนิเทศ, **ธรรมปริทรรศน์ 2**, (อธิบายธรรมวิภาคปริเฉทที่ 2), หน้า 14

จากค้นหา คือความทะยานอยาก เมื่อเกิดขึ้นแล้วทำให้จิตใจหิวโหยอยากได้ เกิดความดิ้นรน หากบรรเทาไม่ได้ก็จะเป็นต้นเหตุให้ดิ้นรนแสวงหาสิ่งที่อยากได้มาสนองความต้องการ หรือเมื่อไม่ได้โดยวิธีที่ชอบธรรม ก็นำไปทำความชั่วต่างๆ เช่น ลักขโมย ทุจริต คอร์รัปชัน โกง ปล้น จนถึงฆ่าคนตาย โลภะเป็นอันตรายต่อธรรมทั้งปวง คือเป็นตัวทำลายศีลธรรม มโนธรรม สันติธรรม วัฒนธรรม สามัคคีธรรม ยุติธรรม และธรรมชาติ¹²

ประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยแห่งวิกฤตศีลในพระสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนไทย ด้านปัจจัยสันนิสิตศีล พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสูงสุด อยู่ในระดับมาก คือ การใช้สิ่งอำนวยความสะดวก ดุจเดียวกับกับคหบดี ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า บุคคลที่เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุควรมกน้อยสนโดษ และดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย หากใช้สิ่งอำนวยความสะดวกดุจเดียวกับคหบดี ย่อมบ่งชี้ว่า จิตใจของท่านห่อหุ้มด้วยกิเลสไม่ต่างจากคฤหัสถ์ทั่วไป ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่น่ารังเกียจ ซึ่งสอดคล้องกับข้อความตอนหนึ่งใน **พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เถรคาถา**ว่า “ภิกษุที่ยังเป็นปุถุชนยังมีกิเลสอยู่ ย่อมอยากได้ความสุขจากสัมผัสภายนอก มีความต้องการอยากได้ในกามคุณ 5 เป็นสิ่งเร้าทำให้ภิกษุอยากเห็นแต่สิ่งที่สวยงาม ฟังเสียงที่ไพเราะ ดมกลิ่นที่หอม จินอาหารที่มีรสชาติดีร่อย อยากใช้เครื่องนุ่งห่มที่นุ่มละเอียด ประณีต สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยทำให้ภิกษุหวั่นไหว เมื่อได้เสพความสุขในกามคุณ 5 แล้วทำให้จิตใจในการเสพสิ่งต่างๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ยั่วยวนชวนให้ภิกษุที่ไม่ได้เคร่งครัดและไม่ได้ฝึกปฏิบัติกัมมัฏฐานให้ดีแล้ว ย่อมจะเป็นโทษของค้นหา คือ ความทะยานอยากได้ อยากมี อย่างฉะราวาสที่เขาได้เสพสุขในกามคุณ 5 ทำให้ภิกษุอยากลาสิกขาออกไปเป็นฉะราวาส เพื่อจะได้บริโภคปัจจัย 4 ที่ประณีต ทำให้เกิดความสุข ความสบาย มนุษย์ได้คิดค้นปรุงแต่งสรรพสิ่งทั้งหลายขึ้นมา เพื่อหลอกล่อให้มนุษย์ให้เกิดความอยากและติดใจ หลงใหลทะยานอยากอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ไม่เคยพอใจใฝ่ใจในการทะยานอยากได้”¹³

ประเด็นเกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขวิกฤตศีลในพระสงฆ์ ด้านปาฏิโมกขสังวรศีล พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสูงสุด อยู่ในระดับมาก คือ วิธีการให้พ้นไปจากสมาชิกภาพของหมู่คณะ น่าจะเป็นมาตรการที่ส่งมอบไปให้สงฆ์ปฏิบัติผู้มีพฤติกรรมผิดสุรา หรือเสพสิ่งเสพติดที่ผิดกฎหมาย ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า การที่พระภิกษุดื่มสุรา หรือเสพยาเสพติดนั้น ย่อมทำให้ขาดสติ ตั้งอยู่ในความประมาทในการประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย อาจละเมิดพระวินัยบัญญัติได้ทุกข้อ และข้อสำคัญ พระภิกษุที่ดื่มสุรา หรือยาเสพติด จะเป็นที่รังเกียจของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย หากให้อยู่ในหมู่สงฆ์อาจจะเป็นภัยต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา การให้พ้นไปจากหมู่สงฆ์จึงนับว่าเป็นมาตรการที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับหลักปัพพาชนียกรรม ที่ปรากฏใน **พระวินัยปิฎกจูฬนิตยเทศ** ความว่า “การลงโทษด้วยการขับไล่ เนรเทศจากสังคมสงฆ์ สงฆ์จะลงโทษนี้แก่พระภิกษุผู้ประทุษร้ายตระกูล มีมารยาทเลวทราม”¹⁴

ประเด็นเกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขวิกฤตศีลในพระสงฆ์ ด้านอินทริยสังวรศีล พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสูงสุด อยู่ในระดับมาก คือ วิธีการว่ากล่าวตักเตือนให้รู้จักตั้งสติกำหนดให้รู้ทันสิ่งที่ปรากฏ แล้วปรับตนให้มีขันติธรรม มิเช่นนั้น จะไม่ได้รับความไว้วางใจให้ร่วมกิจกรรมกับหมู่คณะ น่าจะเป็นมาตรการที่ส่งมอบไปให้สงฆ์ปฏิบัติผู้มีพฤติกรรมฟุ้งซ่าน ควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ พุดในสิ่งที่ไม่เป็นมงคล ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า

¹² พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), คำวัด, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เสียงเขียน, 2548), หน้า 858.

¹³ ขุ.เถร. (ไทย) 26/454/417.

¹⁴ วิ.จ. (ไทย) 6/21-32/39-65.

พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักธรรมสำหรับฆราวาสเรื่อง “ความอดกลั้น ความอดทน ทั้งนี้ ทรงมีพุทธประสงค์ให้เกิดความสงบสุขในสังคม ดังนั้น พระภิกษุซึ่งถือว่ามีศีลมากกว่าฆราวาส และถือว่าเป็นต้นแบบการประพฤติดี ประพฤติชอบของชาวบ้าน จึงต้องเป็นผู้สงบเสถียร ไม่แสดงพฤติกรรมฟุ้งชานออกมาจนเสียสมณสาธูป แต่ถ้าท่านเลอะเลือนฟุ้งชาน ก็ควรได้รับการตักเตือนจากเพื่อนสหธรรมิก หรือเจ้าคณะปกครอง หากท่านยังไม่ยอมปรับปรุงตนเอง ยังฟุ้งชานเกี้ยวราดเหมือนเดิม เจ้าคณะปกครองก็ควรเรียกมาว่ากล่าวตักเตือนหรือภาคทัณฑ์เพื่อให้ละพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับหลักตักขะเนยกรรมที่ปรากฏใน **พระวินัยปิฎก จูฬนิกาย** มีข้อความว่า “การลงโทษด้วยการชูป าคาโทษ หรือภาคทัณฑ์ สงฆ์จะลงโทษนี้แก่พระภิกษุผู้ก่อความบาดหมาง ก่อการทะเลาะวิวาท ทำเรื่องอื้อฉาว และก่ออิริยาฎในสงฆ์”¹⁵

ประเด็นเกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ ด้านอาชีวปริสุทธิศีล พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสูงสุด อยู่ในระดับมาก คือ วิธีการคาถาโทษ หากละเมิดคำสั่งผู้ปกครองจะถูกขับไล่ออกจากองค์กร น่าจะเป็นมาตรการที่สงฆ์นำไปใช้ลงโทษภิกษุผู้มีพฤติกรรมออกไปเร่ไรนอกวัดโดยไม่ได้รับอนุญาต ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า การที่พระภิกษุออกไปเร่ไรนอกวัด เป็นการสร้างความอึดอัดไม่สบายใจให้กับชาวบ้าน เป็นการบีบบังคับทางอ้อมให้ชาวบ้านเกรงใจ และนำเงินมาถวาย ซึ่งอาจทำให้ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์เสียหายได้ ดังนั้น วิธีการคาถาโทษให้เกิดความเกรงกลัวการพ้นไปจากหมู่สงฆ์ จึงนับได้ว่าเป็นมาตรการที่สมควร ซึ่งสอดคล้องกับพระดำริของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ที่ทรงตรัสไว้ตอนหนึ่งว่า “การข่ม เป็นกิจอย่างหนึ่งของผู้ปกครองหมู่ โดยมีเป้าหมายเพื่อข่มบุคคลผู้เกียจคร้าน เพื่อยุติความประพฤติชั่วของภิกษุผู้มีศีล เมื่อภิกษุประพฤติมิชอบ ควรแก่อนิคมกรรม พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สงฆ์ทำนิคมกรรมแก่พระภิกษุรูปนั้น นอกจากนี้ยังทรงอนุญาตให้สงฆ์นิคมกรรมแก่ภุคคัลลผู้มุ่งร้ายต่อพระพุทธศาสนาด้วย”¹⁶

ประเด็นเกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ ด้านปัจจัยสันนิสิตศีล พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสูงสุด อยู่ในระดับมาก คือ วิธีการใช้บทบัญญัติที่มีอยู่ บังคับให้สมาชิกปฏิบัติตามเงื่อนไขในด้านที่פקอาศัย มิเช่นนั้น จะถูกขับออกจากหมู่คณะ น่าจะเป็นมาตรการที่สงฆ์นำไปใช้ลงโทษภิกษุผู้มีพฤติกรรมการพักอยู่ในอาคารที่กว้างใหญ่หรูหรา ดุจดุจราย ที่ เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า พระภิกษุควรพักอาศัยในกุฏิที่พอเหมาะกับผู้อยู่รูปเดียว คือ ควรมีขนาดกว้างไม่เกิน 7 คืบ ยาวไม่เกิน 12 คืบพระสูตร ตามที่ปรากฏในสังฆาที่เสสสิกขาบท หรือหากฤหัสถ์สร้างถวาย จะสร้างให้ใหญ่ก็ได้ แต่ต้องให้สงฆ์แสดงพื้นที่ก่อสร้างให้ก่อน แต่ถึงกระนั้น พระภิกษุผู้จะอาศัยในที่พักเช่นนี้ ก็ควรจัดอัฐบริวารและเครื่องใช้สอยอื่นๆ ให้สมควรแก่สมณะบริโภค หากมีการฝ่าฝืน ก็ควรนำบทลงโทษทางวินัยคือ การปรับอาบัติสังฆาทิเสสมาใช้ลงโทษพระภิกษุนั้น แล้วกวัดร คือ ตัดสิทธิที่จะพึงมีพึงได้ในภาวะปกติ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ **พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)**¹⁷ ที่ได้กล่าวถึงเหตุผลที่พระพุทธเจ้าทรงปรารภ หรือประโยชน์ที่ทรงประสงค์ในการทรงมีพระพุทธรูปปฏิบัติสิกขาบทแก่พระสงฆ์สาวก ในส่วนของภิกษุ คือ เพื่อข่มบุคคลผู้เกียจคร้าน กล่าวคือเพื่อกำราบคนผู้ดำเนินประพฤติดุชธรรม และเพื่อความผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม ในส่วนที่เกี่ยวกับประชาชน คือ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว

¹⁵ วิ.จ. (ไทย) 6/1-10/1-21.

¹⁶ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **วินัยมูข เล่ม 3**, หน้า 184.

¹⁷ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543), หน้า 287-288.

ประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ ของพุทธศาสนิกชนไทย ตามพระธรรมวินัย ด้านปาฏิโมกขสังวรศีล พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เมื่อทราบว่ามีภิกษุในปกครองมีพฤติกรรมกับผู้หญิงที่สื่อไปในทางชู้สาว เจ้าอาวาสต้องสอบหาข้อเท็จจริง หากผิดต้องลงโทษตามฐานความผิดที่พระวินัยบัญญัติไว้ ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า การที่พระภิกษุมีพฤติกรรมไปในทางชู้สาวกับผู้หญิงเป็นเรื่องเสียหายมากต้องอัครพระพุทธานุสา เพราะเป็นพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความเป็นพระภิกษุ อาจมีโทษถึงปาราชิก หรือสังฆาติเสส ดังนั้น หากเจ้าอาวาสทราบภิกษุในปกครองมีพฤติกรรมเช่นนี้ หากถึงขั้นเสกเมณฺฑน ต้องปรับโทษให้ต้องปาราชิก หรือหากแต่ต้องกายหญิง หรือพูดเกี่ยวหญิงในเชิงขบถมีเพศสัมพันธ์ ต้องปรับโทษให้ต้องสังฆาติเสส และให้สงฆ์ลงอุกเขปนียกรรม ยกวัตร คือ ตัดสิทธิ์ที่พระภิกษุปกติจะพึงได้ทั้งปวง ทั้งนี้ เพื่อขจัดคนเลวออกจากคณะสงฆ์ หรือทำให้เข็ดขยาด ไม่ทำความเลวเช่นนี้อีก ซึ่งสอดคล้องกับพระดำรัสของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสที่ตรัสไว้ มีข้อความตอนหนึ่งว่า “เจตนารมณ์แห่งพระพุทธบัญญัตินั้น พระพุทธองค์ทรงตั้งไว้เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นคนเหี้ยมโหด เพื่อป้องกันความลวงโลกเลี้ยวซีก เพื่อป้องกันความประพฤติเลวทราม และ เพื่อป้องกันความประพฤติเสียหาย”เป็นต้น¹⁸

ประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ ของพุทธศาสนิกชนไทย ตามพระธรรมวินัย ด้านอินทริยสังวรศีล พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เมื่อทราบว่าภิกษุใดพูดหยอกล้อกับผู้หญิง คณะสงฆ์ต้องว่ากล่าวตักเตือน หากเธอยังไม่สำรวมอีก ให้ถือว่าเป็นผู้ว่ายากสอนยาก ต้องลงโทษเธอด้วยการปรับอาบัติตามที่พระวินัยบัญญัติไว้ หรือให้เธอออกไปจากหมู่สงฆ์ ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า การที่พระภิกษุพูดหยอกล้อกับผู้หญิง เป็นสิ่งที่ไม่งาม เป็นการไม่สำรวมในเพศภาวะของตน และอาจทำให้ศรัทธา ปสาทะของผู้พบเห็นเหตุการณ์ดังกล่าวเสื่อมถอยได้ จึงควรที่คณะสงฆ์ออกมาตรการป้องกันปราม หากพระภิกษุรูปใดไม่เชื่อฟัง คณะสงฆ์ก็ควรลงโทษเธอให้พ้นไปจากหมู่ หรือไม่ให้เข้าร่วมในกิจกรรมของสงฆ์ เพื่อให้เธอได้สำนึกผิด ซึ่งสอดคล้องกับข้อความตอนหนึ่งใน **พระวินัยปิฎก จุฬนิกาย** ความว่า “พรหมทัตตกรรม ได้แก่ การลงโทษแก่พระภิกษุผู้ว่ายากสอนยาก พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สงฆ์ลงโทษนี้แก่พระฉันนะ ซึ่งเป็นคนว่ายากสอนยาก โดยให้พระภิกษุทั้งหลายพร้อมใจกันไม่พูดด้วย ไม่ว่ากล่าวตักเตือน หรือสั่งสอน”¹⁹

ประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ ของพุทธศาสนิกชนไทย ตามพระธรรมวินัย ด้านอาชีวะปริสฺสุทฺธิศีล พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เมื่อทราบว่าภิกษุใดออกไปเรียไรนอกวัดโดยไม่ได้รับอนุญาต คณะสงฆ์ต้องขับไล่ภิกษุนั้นออกไปจากหมู่สงฆ์ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการที่พระภิกษุออกไปเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาตจากคณะสงฆ์ หรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ถือว่าเป็นการแสวงหาทรัพย์อันมิชอบ จัดเป็นอนเสนา ผิดพระวินัย นอกจากนี้ พฤติกรรมการเรียไรยังสร้างความลำบากใจแก่พุทธศาสนิกชน ที่ต้องจำใจบริจาคทรัพย์ เพราะเห็นแก่จีวร ดังนั้น คณะสงฆ์จึงควรขับไล่พระนอกรีตพวกนี้ให้พ้นไปจากสังฆมณฑล เพื่อรักษาความงดงามแห่งพระพุทธศาสนาไว้ให้นานต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับหนังสือคู่มือพระสังฆาธิการ ของกรมการศาสนา ที่มีข้อความตอนหนึ่งสรุปได้ว่า “นิคหกรรมให้สึก คือ ความผิดที่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดวินัยสงฆ์ข้อใดข้อหนึ่งเป็นประจำ หรือเป็นผู้ที่ไม่ได้มีสังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง กับทั้งไม่มีที่อยู่เป็นหลักเป็นแหล่ง ในกรณีเช่นนี้มหาเถรสมาคมมีอำนาจที่จะวินิจฉัย และมีคำสั่งให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศและต้องสึกภายใน 3 วันนับแต่วันที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น ตาม

¹⁸ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **วินัยมุข** เล่ม 1, หน้า 19-20.

¹⁹ วิ.จ. (ไทย) 445/386-390.

ความในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ประกอบกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 11 ที่แก้ไขความเดิมให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น²⁰

ประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ ของพุทธศาสนิกชนไทย ตามพระธรรมวินัย ด้านปัจจัยสันนิสิตสี่ พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสูงสุด อยู่ในระดับมาก คือ เมื่อทราบว่าภิกษุใดอยู่ในอาคารที่หุหุรา กว้างใหญ่ดูจุผู้ร้ายราย เจ้าอาวาสต้องเตือนพระภิกษุนั้นให้คำนึงถึงพระวินัยบัญญัติที่เกี่ยวกับที่พักอาศัยของภิกษุ หากเธอไม่เอื้อเฟื้อ ให้รับโทษเธอตามพระวินัย ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า การที่พระภิกษุมีความเป็นอยู่หุหุราเหมือนคฤหัสถ์ ไม่สมกับความเป็นสมณะที่มีความเป็นอยู่ด้วยการบิณฑบาต หากมีพฤติกรรมดูจุผู้ร้ายรายเช่นนี้ ซึ่งไม่ต่างกับคฤหัสถ์ผู้ร้ายราย ก็ไม่จำเป็นที่ต้องให้ความเคารพนับถือ และอาจมองได้ว่า เป็นกาฝากสังคม ดังนั้น เจ้าอาวาสต้องกล่าวตักเตือนเธอในเรื่องนี้ หากเธอเมินเฉย ไม่แก้ไขพฤติกรรมดังกล่าว ก็ควรใช้กฎสังฆาภิบาลข้อ 12 คือ ภิกษุใดว่ายากสอนยาก ภิกษุอื่นเตือนแล้ว ไม่ฟัง สงฆ์สวด สมณูภาสนา 3 ครั้ง ภิกษุนั้นต้องอาบัติสังฆาภิบาล และต้องถูกสงฆ์กวัดร ซึ่งสอดคล้องกับกฎอุกเขปนียกรรมในพระไตรปิฎก จุฬินทเทศ ที่ระบุไว้ความว่า “อุกเขปนียกรรม ได้แก่ การลงโทษด้วยการยกออกจากหมู่ ให้แยกจากหมู่ ห้ามคบ สงฆ์จะลงโทษนี้แก่พระภิกษุผู้ต้องอาบัติแล้ว แต่ไม่ยอมรับว่าต้องอาบัติ ไม่ยอมทำคืนอาบัติ และไม่ยอมสละความเห็นผิด”²¹

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการดำเนินการแก้ไขในภาพรวม ดังนี้

1) ก่อนที่จะให้กุลบุตรเข้ามาบรรพชาอุปสมบท และจะให้อยู่อาศัยในวัดใด เจ้าอาวาสของวัดนั้น ควรเรียกมาอบรม ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยสงฆ์ที่พระภิกษุและสามเณรต้องปฏิบัติตาม แจกแจงให้ทราบชัดว่า มีอะไรบ้าง และหากปฏิบัติผิดในแต่ละข้อจะมีผลกระทบต่อดนเองและพระพุทธศาสนาอย่างไร หากกุลบุตรนั้นเต็มใจที่จะปฏิบัติตามที่เจ้าอาวาสอบรม ก็จึงให้มีการบรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรผู้นั้นต่อไป

2) วัดและสำนักสงฆ์แต่ละแห่ง ควรทำบอร์ดยึดให้มีตัวหนังสือเห็นได้ชัดเจน ประกาศบทลงโทษกรณีพระภิกษุกระทำความผิดเกี่ยวกับชู้สาว การดื่มสุรา การเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติด การเล่นหวยใต้ดิน การเรียไรเงินโดยไม่ได้รับอนุญาต และการจำหน่ายเครื่องรางของขลังเชิงการค้า เป็นต้น ควรกำหนดบทลงโทษให้ชัดเจนว่า หากพระภิกษุกระทำความผิดในแต่ละกรณีดังกล่าว จะต้องได้รับโทษอย่างไรบ้าง ซึ่งบทลงโทษที่ประกาศนั้น จะต้องเป็นไปตามหลักนิคหกรรมในพระธรรมวินัย และกฏนิคหกรรมของมหาเถรสมาคม

3) เมื่อพบว่า พระภิกษุใดกระทำความผิดพระวินัย หรือกฎหมายบ้านเมือง อันอาจสร้างความเสื่อมศรัทธาในหมู่พุทธศาสนิกชน และบั่นทอนความมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์จะต้องดำเนินการลงโทษแก่พระภิกษุนั้นตามฐานความผิดที่ประกาศไว้แล้วนั้น โดยเด็ดขาดและยุติธรรม

4) คณะสงฆ์จะต้องจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยมุ่งเน้นให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนรู้พระธรรมวินัยให้กระจ่างเป็นสำคัญ

²⁰ กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วย พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2553), หน้า 62.

²¹ วิ.จ. (ไทย) 6/46-75/85-152.

หากคณะสงฆ์ได้ดำเนินการต่างๆ ดังกล่าว ผู้วิจัยเชื่อว่าพระภิกษุนอกวัด และอสังฆิกชนจะลดลง และอาจหมดไปจากวงการพระพุทธศาสนา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการแก้ไขวิกฤตศรัทธาในพระสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนไทยตามพระธรรมวินัย ครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ยังมีอีกหลายเรื่องที่ควรนำมาศึกษาวิจัย เป็นต้นว่า

1) เห็นควรวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การรับภิกษุของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน” เนื่องจากปัจจุบันมีหลายวัดที่มีพระภิกษุ 1 รูปบ้าง 2 รูปบ้าง จัดพิธีรับภิกษุ โดยการนิมนต์พระภิกษุจากวัดอื่นๆ มาร่วมทำสังฆกรรม จากนั้น ก็มีการหมุนเวียนไปร่วมกันวัดนั้น วัดนี้ ในเครือข่ายของตน จึงไม่ทราบว่าจะชอบด้วยพระวินัยบัญญัติหรือไม่ หรือจะถือว่าวัดไม่บอกความจริงแก่ประชาชน ปลอมให้ประชาชนเข้าใจผิดคิดว่าเป็นภิกษุได้หรือไม่

2) เห็นควรวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมของพระภิกษุที่หมกมุ่นกับหวนไต่ดินตามบรรทัดฐานแห่งพระวินัย” เนื่องจากหวนไต่ดินเป็นสิ่งผิดกฎหมายบ้านเมือง และหากมีรายได้จากหวนไต่ดิน ก็จำเป็นต้องเสียภาษีตามกฎหมายบ้านเมือง แต่เท่าที่ทราบพระภิกษุที่ถูกหวนไต่ดิน ไม่มีใครได้ไปเสียภาษี เช่นนี้ จะเข้าเกณฑ์หลบเลี่ยงภาษีหรือไม่

3) เห็นควรวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมการตั้งตนเป็นหมอไสยศาสตร์ของพระภิกษุภายใต้บทบัญญัติแห่งอนเสนา” เนื่องจากมองว่า เป็นการหลอกลวงประชาชน ทำให้คนหลง เข้าใจว่าขลังหรือศักดิ์สิทธิ์ และถวายเงินให้พระหมอไสยศาสตร์นั้น จึงเห็นว่าน่าจะเข้าข่ายผิดพระวินัยอย่างร้ายแรง

เอกสารอ้างอิง

ช.เถร. (ไทย) 26/454/417.

ม.ม. (ไทย) 13/161-162/182.

ม.ม. (ไทย) 12/74/66

วิ. มหา. (ไทย) 4/32/39.

วิ. จ. (ไทย) 445/386-390.

วิ. จ. (ไทย) 6/1-10/1-21.

วิ. จ. (ไทย) 6/21-32/39-65.

วิ. จ. (ไทย) 6/46-74/85-152.

อ. ปญจก. (ไทย) 22/179/301

อ. จก. (ไทย) 22/10/423.

กรมการศาสนา. หนังสือคู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วย พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะ

สงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2553.

ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม 66 ตอนพิเศษ วันที่ 25 ธันวาคม 2521.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). คำวัด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เสียงเสียง, 2548.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 9.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542.

พระมหาบุญไทย ปุณฺณมโน. **พระพุทธศาสนากับปัญหาที่ท้าทายในปัจจุบัน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

www.cybervanaram.net, [8 ก.ค. 2560].

พระราชธรรมนิเทศ. **ธรรมปริทรรศน์ 2**. (อธิบายธรรมวิภาคปริเฉทที่ 2). หน้า 14

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์. **ธมฺมปทฏฐกถา (ตติโย ภาโค)**. พิมพ์ครั้งที่ 31. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์, 2553.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **วินัยมุข เล่ม 1**. หน้า 19-20.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **วินัยมุข เล่ม 3**. หน้า 184.

Robrt. V. Krejcie and Earyle W. Morgan. **Educational and Psychological Measurement**. 1970 : 608-609.